

REDACTORII ZIARULUI „TRIBUNA“:

Eugen Goga.

Iuliu Giurgiu.

Iosif Schiopul.

Gh. Stoica.

Sever Bocu.

Radu Găvruş.

Ion Montani.

EUGEN FARZE

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

O pagină din Carlyle.

— „Filozofia porcilor“ —

„Ilustratăjii Sale“ d-lui Iosif Seghesca!

Titlul e cam lapidar și miroase de departe a proces de presă, dar pentru liniștirea cetitorului trebuie s'o spun, că nu s'a zămislit în redacția noastră, ci e din vocabularul atât de personal al profetului Carlyle. Marele visător a dus o vieată întreagă lupta împotriva spiritului utilitarist al societății engleze din vremea lui, a biciuit apucăturile unui raționalism îngust și a fost un dușman neîmpăcat al micilor triumfători grăbiți pe drumul norocului. Prin temperamentul de luptător, prin glasul profetic, prin îndrăzneala concepției și prin tot rostul lui de visionar cu ochii așinți spre ideal, Carlyle, e adevăratul învățator al poporului. Din cărțile lui se desfac îndrumări superioare, se lămuresc valorile morale și estetice ale vieții. Și-i dau sufletului o seninătate binefăcătoare. Nici nu se poate închipui un autor mai potrivit pentru o societate care trece prin o epocă de prefacere, ale cărei tradiții sunt sdruncinate, ale cărei precepte sufletești n'au avut când se fixă definitiv, a cărei conștiință publică e o balanșă veșnic mișcată de împrejurări, — pentru zilele noastre de frământare, nu se poate închipui un mai bun pedagog decât însuflețitul, îndrăznețul, sarcasticul Carlyle.

Într'un pamflet al său: „Iesuitism“ îndreptat împotriva spiritului curent de-un materialism exagerat, Carlyle, care în romanul filozofic Sartor Resartus ne-a dat splendide pagini de „humour“, are un fragment intitulat „filozofia porcilor“. Gânditorul scărbit de pofta de căpătuială, singura busolă în vieța oamenilor pentru cari stomacul pare

a fi suprema justificare a existenții, a ales acest tip reprezentativ din lumea dobitoacelor, punând pe „profesorul Sauerteig“, un personaj închipuit al său, să-i facă psihologia și să ne arate, cari ar fi articolele de credință din „filozofia porcilor“...

Reproduc din interesanta monografie a d-lui C. Antoniadă: Thomas Carlyle, câteva părți din acest interesant fragment. Iată-le:

„Dacă neprețuitul talent de literatură s'ar întinde, în vremurile aceste de progres repede, și la neamurile dobitoacelor, așa că porcii și boii să ne poată împărtași pe hârtie ceea ce cugetă despre lume, ar urmă rezultate curioase cari ar fi instructive pentru mulți din noi. Presupunând că niște porci (înțeleg porci cu patru picioare) înzestrați cu sensibilitate și talente superioare de logică ar ajunge la o asemenea cultură și ar putea, după cercetare și reflexiune, să însemneze pentru noi ideea lor despre Univers și despre datoriile și drepturile lor aici, propozițiunile lor ar fi cam acestea:

1. Universul, după conjectura cea mai sănătoasă, este o nemăsurată albie de porci, consistând în solide și lichide și alte contraste și varietăți; — dar mai ales în lături care se pot dobândi și lături care nu se pot dobândi, acestea din urmă în nemăsurat mai mare cantitate pentru cei mai mulți porci.

2. Răul moral este imposibilitatea de a dobândi lăturile de porci; binele moral: posibilitatea de a le dobândi.

3. „Ce este Raiul sau Starea de Nevino-

văție?" Raiul numit încă și Starea de Nevinovăție, Vârsta de Aur și alte nume, eră, după porcii cu judecata slabă, puțința fără margini de a dobândi lăturile, deplina împlinire a dorințelor fiecăruia, așa că închipuirea porcilor nu putea să întrecă realitatea: o fabulă deci și o imposibilitate, precum porcii cu bun simț râd acum.

4. „Definește datoria întreagă a Porcilor“. Misiunea universalei Porcării și datoria fiecărui Porc, în toate timpurile, este să scadă cantitatea lăturilor care nu se pot dobândi și să mărească pe cea a celor care se pot dobândi. Orice cunoștință și îndemănare și silință trebuie să tindă spre aceasta și numai spre aceasta; Știința Porcilor, Entuziasmul și Devotamentul Porcilor au acest singur țel. Aceasta este datoria integrală a Porcilor.

5. Poezia Porcilor trebuie să consistă în universală recunoaștere a excelenței lăturilor și tărățelor, și a fericirii porcilor a căror cocină e în rânduială și care sunt sături: Groh!

6. „Aveți legi și dreptate în Porcărie“. Porcii observatori au văzut că este sau eră odinioară un lucru numit dreptate. Neîndoios că cel puțin există în natură porcească un sentiment numit mânia, răzbunare etc. care, dacă un Porc provoacă pe altul, izbucnește într'un chip mai mult sau mai puțin distrugător: de aceea legile sunt necesare, — o înspăimântătoare cantitate de legi. Căci certurile se sfârșesc cu vărsare de sânge, cu moarte; în tot cazul cu grozavă risipă din provizia obștească de lături, cu ruina (vremelnică) a unei mari părți din cocina universală: de aceea să se observe dreptatea, pentruca certurile să fie înlăturate.

7. „Ce este justiția?“ Partea ta din albia obștească: nimic din partea mea.

8. „Dar care e partea mea?“ Vai, aci stă de fapt toată greutatea asupra căreia știința porcilor, după lungi chibzuieli, nu poate hotărî nimic. Partea mea — groh! Partea mea, la urma urmelor, este tot ceea ce pot să înhaț, fără să fiu spânzurat sau trimis la pușcărie. Căci sunt spânzurători, pușcării, n'am nevoie să o mai spun, și rânduiei pe care le-au poruncit legiuitorii“.

* * *

Această pagină plină de învățăminte a profundului filozof, cu cât o cetim cu mai mare atenție, cu atât înțelegem mai bine potriveala ei pentru multe din stările noastre. Nu sunt destui aici, indivizi cu termometrul însuflețirii în stomac, pentru cari vieța nu are nici o semnificație afară de ocuparea unor favoruri materiale?... Dacă, cetind aceste rânduri, rupte din sbuciumul unui suflet ales, vor putea măcar o singură clipă să rămâie pe gânduri și să-și deie seama că vieța are și alte datorii de împlinit superioare digestiei, atunci tot e un câștig...

Nenorocirea însă e că împrejurările noastre de astăzi favorizează într'un mod deosebit această logică și că deocamdată nu sunt prospecte să i se piardă urma. Dimpotrivă se întărește și câștigă tot mai multe biruințe. În situația politică cu totul excepțională în care ne găsim, depozitarii puterii de stat sunt propagatorii zilnici ai acestui sistem de „porcească filozofie“ în rândurile noastre și nu trece zi când un nou exemplu de căpătuială nevrednică să nu ne învețe că necinstea și lipsa de scrupule morale sunt la noi platforma pe care se clădește o carieră românească la adăpostul binefăcător al guvernelor ungurești...

„Ilustritatea Sa“ domnul Seghescu care deunăzi a urcat un nou fuscil pe scara căpătuiei, devenind „consilier aulic“, dă o notă de actualitate acestor considerații codificate de Carlyle cu stilul lui lapidar...

Cetește-o, reverendissime domn, care ți-ai rostogolit slugăria dela căsuța din satul Cârnea până la poarta Burgului împărătesc, cetește-o ca să ai în sfârșit o înjghebare filozofică a pornirilor cari te-au călăuzit de când ți-ai început drumul și până mai deunăzi, când erai gata să-ți afișezi obrăznicia în fața studenților din Pesta...

Cetiți-o și voi atâția și atâția pui de „ilustrități“ cari așteptați în umbră cu apetitul crescând și însemnați-vă bine cuvintele simple, biblice, ale profetului care vă disprețuia: *filozofia porcilor*...

Yorick.

Cântec.

Dunăre, Dunăre!
Drum fără pulbere...

Leagănă-mă, Dunăre bătrână!...
Stau și-ascult cum apa 'n luntre-mi bate,
Stau culcat, cu mânila la piept
Și cu ochii 'nchiși pe jumătate...
Leagănă-mă, Dunăre bătrână,
Leagănă-mă lin, să uit de toate,
Să a dorm, să nu mă mai deștept...

Leagănă-mă, Dunăre bătrână...
Du-mă, dus de dorul ce mă mână
Până unde valul tău se bate, —
Du-mă 'ncet, cu mânila la piept,
Adormit, oriunde vei socoate...
Leagănă-mă, Dunăre bătrână,
Leagănă-mă lin, să uit de toate,
Să tot dorm, să nu mă mai deștept...

Leagănă-mă, Dunăre bătrână!
Și de află dulcea mea stăpână
Că plutesc spre țărmuri depărtate,
Adormit, cu mânila la piept —
De va râde, de va plânge poate,
Leagănă-mă, Dunăre bătrână,
Leagănă-mă lin, să uit de toate,
Lin de tot, să nu mă mai deștept...

St. O. Iosif.

Visuri bolnave.

(E noapte cu lună plină. O fată de vreo optsprezece ani e întinsă în pat și visează cu ochii deschiși, strălucitori. Își duce din când în când mâna stângă la fruntea înfierbântată. Dreapta s'ar părea că o ține sub plapomă, ea îi lipsește însă. I-au tăiat-o doftorii de pe când eră mică.)

Ea. De ce nu vii? Te aștept de atâta vreme. Vezi că sunt singură. Mama doarme, tata doarme, numai eu sunt deșteaptă în întreaga casa. Vino... O, cât ești de rău! Și aseară m'ai făcut să te aștept. Și... și eram supărată și am voit să nu te mai aștept niciodată... M'ai fi supărat pentru totdeauna dacă nu ai fi venit. Vino, că dacă nu vii, n'am să-ți mai scriu niciodată... niciodată. Iac' așa, niciodată, nici un rânduleț. (Se uită cu priviri fixe în tavan. Începe să cânte, murmurând par'că un țipet.) De ce nu viii, de ce nu viii?... (La geamuri apare o figură înaltă de tânăr blond. Scăldată în razele lunii, ea trece prin geamuri și se apropie de pat. Fata suride și se întoarce spre pereți.)

El. Iartă-mă, am întârziat. Nu puteam veni mai de vreme, căci trebuia să mă păzesc de lume. Ne spionează cineva. N'ai băgat de seamă?

Ea. Minți, minți ca toți bărbații. Cine știe pe unde-i fi umblat. Poate că ți-ai găsit alta (opodidesc lacrimile) mai frumoasă decât mine.

El. Dar, te rog...

Ea. Nu, nu, nu... nu te rugă de loc. Nu vreau să mai știu nimic de tine. Ești un om rău, un nerecunoscător. Ai crezut că dacă eu ți-am dat toată iubirea mea, tot sufletul meu, tot trupul meu, căci toată am fost a ta, poți să-ți bați joc de mine cum vrei, poți să mă umilești. O, dar acum s'a isprăvit. Te rog să pleci și să mă lași în pace, domnul meu. Nu te mai cunosc. (Plânge.)

El. Dar, dragă, uită-te la mine. Mă faci să sufăr.

Ea. (Se întoarce spre el și râde cu hohote.) Ha-ha-ha! Să suferi, dragul meu, să suferi, căci și eu am suferit destul în viață. Și apoi... (șireată) ...dragoste fără suferințe nu este. Nu-i așa?

El. (Se apleacă asupra ei.) De astea-mi ești?! Atunci am să te pedepsesc, drăculețule. (O sărută.) Așa. Acum poștește și-mi mai fă pozne de astea. Eu viu la ea înfruntând atâtea

pedeci, primejduindu-mi chiar vieața și ea... ea nu vrea să mai știe nimic de mine. Stai tu, am să ți-o plătesc eu. (Zâmbește.) Salutare, stimată domnișoară, trebuie să plec. Datoria mă chiamă. (O mai sărută odată.)

Ea. (Zâmbește mulțumită.) Ba nu, zău, dar prea ai venit târziu și-ți spun drept, credeam că astăzi n'ai să mai vii, ori ai să vii după ce am adormit. Pentru că dacă nu veneai acum, adormeam. Eram obosită de peste zi.

El. Obosită? Dar ce-ai făcut astăzi? Spune-mi tot. Fiecare lucru al tău, fiecare mișcare, vreau s'o știu.

Ea. (Copilărește. Numărând pe degete.) Am făcut de mâncare, am cusut, am scris două scrisori pentru tata, m'am jucat de-a mingea cu sorioara ai mică și... m'am gândit la tine...

El. Și ce-ai mai făcut?

Ea. Păi, nu-i destul? Ba nu, am mai făcut ceva. Am plâns.

El. Ai plâns? Pentru ce? Cine-i mizerabilul?

Ea. Nu e „el“, e „ea“. Maria. Ea crede, că dacă-i mai tânără decât mine să nu facă nimic, să lase toate pe capul meu, toată casa. Ea să meargă numai la plimbare, înconjurată de toți pierdevară și eu să stau aici să păzesc urâtul casei. Am zis să mă ia și pe mine cu ea. Mi-a spus însă atât de delicat și de prefăcut, cum numai o soră știe să-ți spună, că (o imitează) să rămân puțin, că vine îndată. Și n'a mai venit.

El. (Șade pe pat lângă ea.) Sărăcuța de ea! Numai eu o iubesc cu adevărat, numai inima mea tresare când se sbate a ei, numai eu o înțeleg, căci numai eu știu să văd în sufletul ei frumos. Dacă n'aș fi eu, călătorul în noapte, oaspele ceasurilor târzii, ce s'ar face ea, drăguța, frumușica, scumpa mea? Ce s'ar face ea? (O cuprinde în brațe.)

Ea. (Îi sărută cu patimă.) Spuneai că ne spionează cineva. Ce-ai văzut?

El. Când am intrat pe poartă am văzut în mijlocul curții două stafii: una albă și alta neagră. Mi se părea, o femeie și un bărbat. Cea neagră avea ceva strălucitor la brâu. Trebuie să fi fost un pumnal.

Ea. Un pumnal? Și tu ce-ai făcut?

El. Nimic, adecă am mers mai departe. M'am gândit la tine, știam că mă aștepti, și am venit. Cum mă apropiam, stafiile se

ștergeau din ce în ce mai mult. Cine-or fi fost?...

Ea. Da, da, ne spionează. Dar mie nu-mi pasă. Zică cine ce va vrea. Eu te iubesc, tu mă iubești. Cine ne poate opri să nu ne iubim? Că vii numai noaptea la mine? Dar dacă nu poți să vii ziua! Și în sfârșit, dacă nu ne-am cununat, noi totuș suntem bărbat și femeie. Nu-i așa? Hai, să fim bărbat și femele. Așează-te în pat lângă mine. Așa. Strânge-mă în brațe. Mai tare, mai tare. Și mai tare. Sărută-mă. Strânge-mă. Sărută-mă. Încă odată... Ce bine e și cum ești tu de frumos și cât ești tu de voinic!... Nu-i așa că mă iubești?... Mult? Mult de tot?

El. Dragă, sunt femei, cele mai multe femei din lumea asta, cari au toată căldura și toată strălucirea unei raze de soare, dar ele strălucesc pentru mai mulți și încălzesc pe mai mulți, împrăstie strălucirea lor și nu pot încălzi pe nimeni îndeajuns. Tu, tu ești însă numai pentru mine, întregă strălucirea și toată căldura ta, sunt numai ale mele. Din chiliuța asta, în care îți petreci tu vieața, focul sufletului tău nu străbate, tot îmi este păstrat mie. Te iubesc, dragă, te iubesc.

Ea. (Îi întoarce fața.) Iar minți. Nu mă iubești, nu mă iubești și ești un mincinos. Adecă, nu, ai spus un adevăr. (Tipă.) Ah! Ai spus un adevăr. (Plânge cu hohote.) Ai spus un adevăr. Eu nu pot să-ți strălucesc decât ție, eu nu te pot încălzi decât pe tine, fiindcă nu pot încălzi pe altcineva, fiindcă nu pot străluci altcuiva, fiindcă nu pot... nu pot...

(Își înfundă capul în perne și plânge mai multă vreme.)

El. (O mângâie pe păr, pe frunte.)

Ea. (Se întoarce într'un târziu și se uită la el cu priviri obosite.) Te-ai supărat? Nu te supără, doar eu sunt foarte bună. Mi-ai părut atât de egoist. Ori mi-ai jignit egoismul meu, nu știu, însă... nu te supără. Vino, să te sărut. Așa, (cântă copilărește) dragul meu, scumpul meu. Acum ne-am împăcat, nu-i așa? Acum ne-am împăcat și... știi ce? La toamnă, am să vorbesc cu tata și cu mama, la toamnă să ne cununăm. Să ne cununăm și să pornim într'o călătorie de nuntă frumoasă-frumoasă, cum n'a mai făcut nici o păreche tânără dela noi. Să mergem în Veneția, să ne plimbăm pe lagune, să cântăm, să râdem, să facem

prostii, să ne supărăm și iar să ne împăcăm și iar să râdem. Vrei? Că dacă nu vrei mă supăr și iar plâng, plâng până mâne, de-o să mă întrebe iar tata pentrue mi-s ochii roșii. Da, da, am să plâng. Bine-bine, numai să nu vrei. Am să plâng.

(Razele de lună străbat mai cu putere în odaie. Figura lui se topește în ele.)

Ea. (Începe să plângă iar cu obrazul în perne. Plânge multă vreme. Într-o anumită clipă tresare, își

îndreaptă iar privirile în tavan, ca la început, se uită țintă și nemișcată. S'ar părea că vorbește o moartă.) Vrei să vii? (Murmură.) De ce nu viii, de ce nu viii! (Lacrimile o podidesc iar și-i pornesc domol dealungul obrazilor. Adoarme.)

(În sbuciumul care a chinuit-o i s'a desfăcut cămașa. I se văd sânii sănătoși, tineri și virgini. Luna mai aruncă odată o ploaie de raze binefăcătoare și albe asupra ei, apoi se întunecă la față învăluită de un nor subțire.)

Veniamin Negru.

Tot inima, nebuna . . .

Amară-i băutura ce mi-o întinzi să beau;
Numai dureri coboară cu ea în pieptul meu.
Otravă-mi dai, iubită, otravă 'nșelătoare
Și inima o soarbe și inima mă doare
Și blastămă și plânge, iar când pornești și vrei
Să mi te duci cu-otrava, atunci în urma ei
Tot inima, nebuna, mai cere-o picătură
Și înapoi te chiamă cu-amara băătură.

G. Rotică.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cel din urmă cavalier.

— Traducere după Coloman Mikszáth. —

Se mai găsesc încă figuri originale, cari rămân pripășite printre noi, ca toamna câteva rândunele din stolul călător. Pe ici, pe colo mai răsare câte unul, care a purtat cu vitejie steagul cu lozincele libertății, egalității și frățietății, care a trăit sub regimul lui Bach și și-a lungit zilele până azi, dar toate cele petrecute i se par ca un vis mare, ca o dramă îndelungă: de câteva ori a căzut, apoi din nou s'a ridicat cortina și în ochii privitorului s'au perândat tablouri vecinic noi. Dar la urma urmei din întreagă povestea nici o slovă nu-i adevărată, toate au fost totdeauna la fel; acesta e adevărul, — celelalte nu înseamnă nimic.

Un astfel de om e și Paul Bibith. Dumnezeu să-l odihnească pe bietul bătrân, dacă ar fi murit. Căci în adevăr și dânsul e o rânduneala întârziată, chiar prea întârziată, care ar putea să înghețe de gerul din jurul lui.

S'a înfundat la moșie și niciodată nu s'a mai mișcat de-acolo. Nici oaspeți n'a primit, nici ziare n'a cetit, nici scrisori n'a scris, pe cari le-a primit nu le desfăcea, așa a trăit vreme de 30 de ani ca un mort.

Odinioară eră și el băiat vesel și frumușel.

S'a însurat cu o fată de toată frumusețea de pe undeva din comitatul Borșod, unde încă stăpânea o moșie bine orânduită. Fetișcana eră săracă, dar ca un înger, îl dușmănea tot ținutul pentru ea și el o adoră ca pe o sfântă.

Se poate să fi fost nevăstuța cam ușuratică, dar nu știă de păcat. Odată într'un bal s'a lăudat cineva că ar fi sărutat obrazul frumoasei femei blonde. Se poate că nici n'a fost adevărat, ori cine știe în ce clipă de uitare de sine s'o fi pășit. Bărbatului — care din întâmplare a auzit lauda asta — i s'a urcat sângele la cap, și n'a zis un cuvânt până dimineața.

Dimineața și-a așezat nevasta în trăsură și i-a zis cu blândețe:

„Du-te acasă, draga mea. Eu trebuie să plec undeva, tu nu te mișcă până nu mă întorc.“

Femeia l-a rugat roșind să grăbească, fiindcă... fiindcă mâne are să se apuce de lucru, de un lucru mare — are să coasă fașe și scutece...

S'a și apucat. Iar bărbatul s'a bătut în duel cu individul laudăros, i-a învărgat fața de creștături și apoi s'a dus și niciodată nu s'a mai întors.

Frumoasa bălaie a putut să-l aștepte răzimată la fereastră vreme de treizeci de ani.

În timpul asta tânărul vioiu a ajuns un huhurez care nu se mai mișcă din loc. Frumoasa nevastă a umblat pe toate căile să-l împace, să-l vadă, dar își primea scrisorile nedesfăcute și logofătul moșiei nici când n'a putut trece pragul acestui om rece care se îngropase în celălalt capăt al țării.

Din băețelul, ale cărui scutece le gătea mă-sa odinioară, s'a făcut băiat mare. Și el a venit odată, — dar bătrânul n'a vrut să-l primească. Nu mai voiă să știe de nimeni nimic.

„Eu sunt închis în criptă — le-a trimis vorba — și cei vii n'au la ce să desfacă cripta.“

Orice legătură s'a curmat între dânșii. Au trăit care n'otro, neștiind unul de altul, în haină cernită de văduvie biata femeie și cu inima împetrită moșneagul rănit, care nu se mai mișcă deloc din bârlogul lui.

Să fie în adevăr și răni, cari nu se mai pot vindeca niciodată?...

Într'o zi, după ani îndelungați, a sosit între scrisori un plic care-și întrevedea de departe marginile cernite. Omul rece a îngălbenit, dar n'a desfăcut nici scrisoarea asta, nici nu s'a putut hotărî s'o trimeată înapoi. Simția ce cuprinde și simția că nu mai are cui s'o trimită.

Sărmana văduvă era moartă.

Bătrânul a deschis fereastra cu mâna tremurată. Frunzele copacilor îi șopoteau în urechi, vântul îi flueră de departe... Din umbra copacilor care se întindea pe pajiștea mătăsoasă se desenau dantelele unui giulgiu mortuar... Și el deslușea din toate ceremonia asta de mort.

Când s'a întunecat, și-a chemat sluga,

unicul om cu care mai schimbă două vorbe, cu care de altfel vorbea pe fereastră.

„Stefane, băețel!“ i-a zis cu jale, „așază-mi șeaua pe cal!“

Sluga sta cu ochii speriați și mișcă mirat din cap.

„Am un drum lung. Mă duc acasă în Borșod.“

— Nu cumva călare?

— Ba călare, fătul meu.“

Și-a plecat călare ca în bătrâni... Cel din urmă cavalier să ducă dealungul satelor și poate că în drum îl mai și râdeau copiii, doar ședeă cam cocoșat pe biata gloabă sură.

I-a trebuit o săptămână pentru călătoria asta.

A ajuns în sat și deadreptul la cimitir s'a dus. Și n'ntinim la cel mai proaspăt mormânt.

Luna tocmai luminează bulgării cari începeau să se usuce. Bătrânul boier și-a scos pălăria. Pletele cărunte i le respiră vântul.

A apăsă cu pumnul grumazul calului, să-l plece de genunchi și i-a șoptit încetișor la ureche:

„Mângăie cu copita groapa stăpânii... mă surule, mă... că, cine știe, poate să fi fost femeie cinstită...“

Calul, ca și când ar fi înțeles cuvintele stăpânului, și-a îndoit amândoi genunchii și a mișcat din cap cu blândețe.

Moșneagul și-a pus din nou pălăria și încet, pe gânduri a plecat din țintirim.

A trecut liniștit prin fața castelului. Și doară eră luminează la o fereastră.

Poate copilul lui cetește acum, ori se roagă pentru sufletul mamei. S'a oprit la crășmă. A lovit cu cravașa în geam.

„Scoală lțic! Dă-mi o oacă de vin!“

Ovreiul a eșit cu sticla plină. Călărețul a băut o înghițitură, și a vărsat ce-a rămas dealungul drumului.

„Iaca sticla jidane! Nu-ți plătesc nimic mă, fiindcă... uite să știi: boierul vostru a umblat pe-aici“...

...Nu mai știă sărmanul, că s'a isprăvit demult cu boieriile...

A dat pinteni calului și a pornit ca un viteaz din vremuri de demult.

Și l-a înghițit negura nopții.

I. Frunză.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

X.

Ceeace se svonise o jumătate de an, despre ce se scria prin gazete și se discută în conversații particulare, se împlinise în urmă la începutul lui Martie. Prin decret regal camera deputaților fu disolvată și rânduite alegeri nouă. Ziarele tuturor partidelor politice începură numai decât o agitație ne mai pomenită. Fraze mari se tipăreau cu litere cât pumnul și articolele ce le urmau erau viforoase. În unele se tipăreau părți din programul în slujba căruia erau gazetele, și, chiar acest program era apărât cu furie adâncă. Iar unde era vorbă de partidele contrare, șirele din gazetă erau deadreptul incendiare. Se părea că un demon se coborise în orice suflet de gazetar.

În coloanele acestor ziare străine, fără deosebire de colorit politic, era o rubrică permanentă despre ne mai pomenitele agitații și terorizări pe cari le fac Românii în cercurile cu majoritate românească. Se raportă de adevărate revoluții cari isbucneau când într'un județ când într'altul, unde naționalitățile erau în majoritate. Se cerea cea mai energică pășire organelor administrative. Gazetele opoziției făceau trădător de patrie guvernul, care ar fi pactat cu popoarele nemaghiare.

În mai puțin de două săptămâni placate roșii, verzi, galbene se împrăștiară până și prin satele celea mai depărtate. Și pe acelea numele candidaților tronau în litere mari deasupra textului scurt, care-i doria izbânda.

Prin orașe, prin comune mai mari, steaguri tricolore ungurești fâlfăiau în vânt numele candidaților. Întrunirile, adunările populare cu vorbirile de program, se țineau lanț.

Prin satele românești țărani priviau, trecând pe drum, placatele lipite pe pereții unei crișme, a unei prăvălii. Și, cu mare greutate, unii descifrau jumătate din numele străin. Cei cari aveau drept de vot treceau pe lângă placatele acestea fără să le mai privească. Ei știau de ce e vorba acolo. Pe la ei, dacă nu colindase până acum, însuși candidatul străin ori vreun bărbat de încredere al acestuia, fusese notarul ori scriitorul din cancelaria comunală. Porunca venise foarte aspră, ca organele administrației să-și împlinescă datoria. Țărani îi ascultau în liniște, clătinau din cap, priviau îngrijorați, însă la acest întâi indemn, ei nu se hotărau. „Vom mai vedea, domnule. Ne vom mai socoti“, răspundea cei mai mulți. Numai cei cu licențe de crijme, cu prăvălii, pe cari slujbașii satului îi înfricau

dela început, clătinau afirmativ din cap și ziceau: „Da, da! Vom face“. Însă nici aceștia toți.

Satele noastre nu mai sunt astăzi lipsite de crainici, cari să le aducă în grabă veștile. Două-trei, zece gazete românești intră azi în celea mai multe din satele noastre. Și, în celea mai multe, înainte de a-și deschide gura preotul sau alt surtucar, țărani mai fruntași știură ce e nou prin țară.

Și, în preajma alegerilor, ziaristica noastră își știu împlini datoria. Îndată după disolvarea camerei, în gazetele noastre se încep propaganda pentru o însuflețită luptă electorală în toate cercurile cu majorități românești. Se limpeziă tot mai mult principiul că nu vom putea sprijini decât pe candidații noștri. Se tipărea numele cercurilor cu majorități românești, aceste se aduceau în combinație cu numele fruntașilor cari ar fi mai potriviți pentru a candida. În gazetele pentru popor se retipăreau articoli de legi prin cari alegerile de deputați erau declarate libere, și încercările de terorizare nepermise. Se îndemna poporul să n'aibă nici o teamă și să voteze pe candidații programului național român.

Fruntașii de prin orașe începură și ei să se agiteze, să țină consfătuiri intime. Vreun preot, vreun alt om din inteligența satelor, când se abătea pe la oraș, întrebă pe vreun cunoscut: „Ei, ce facem? Prin satele noastre s'a pornit goana după alegătorii români“.

Simțiam cu toții necesitatea de-a se ști odată candidații oficioși, și de-a se începe lupta pentru reușita lor. Însă trei săptămâni trecură numai cu agitația ce se făcea prin gazete, numai cu mici întruniri și consfătuiri. Abia cătră sfârșitul lui Martie se stabili definitiv lista candidaților noștri.

Începându-se aceste agitații Ion Florea petreceă tot mai mult în cafenea, la casină, cetind cu mult interes, cu pasiune chiar, gazetele. Casina era acum foarte populată, și discuțiile curgeau neîntrerupt. Câte doi, câte patru stau la o masă, ori formau grupuri prin sală, și vorbeau aprinși, se capacitau. Gazetele treceau din mână în mână, la anumite pasagii se opriau, și conversația curgea apoi mai departe, tot mai animată. Se făceau planuri de luptă, se numărau voturile, se înșirau pe rând fruntașii satelor, preoți sau alții, în ajutorul cărora se putea crede cu siguranță. Unele nume treceau de bune, fără nici o obiecțiune. Dar la altele cutare ascultător, întrepuă.

„Numai să nu ne prea încredem. Domnul X. e cam deochiat“.

Alte nume erau respinse cu indignare.

„Pe ăsta-l știu dela alegerile trecute. E un om fără caracter“. Ion Florea mai mult ascultă astfel de aprecieri, decât luă parte la ele. El cunoștea puțini dintre fruntașii satelor. Dar în celealalte discuții luă parte cu însuflețire. El se angajă dela început să cutriere toate satele din cercul de alegere, unde avea să fie candidat avocatul Vasile Grecu.

Florea vorbia frumos, însuflețit. Mulți îl ascultau cu plăcere. Dar erau și oameni cari îl priviau c'un zâmbet batjocoritor. Privirea lor par'că spuneă: Pricepem noi că pentru Grecu ai sări în apă. Însă te poți șterge pe buze: domnișoara Grecu nu-i de nasul tău.

Cele mai multe discuții, cea mai mare agitație se învârtă însă chiar în jurul faptului că Vasile Grecu respinse dela început, cu hotărîre, candidarea lui. „Eu vă mulțumesc, domnilor, pentru atenția și încrederea ce mi-o arătați. Însă nu pot primi. De-aici încolo sunt la pragul bătrânețelor. În parlament avem lipsă de bărbați în florea vârstei. Ei se știu însufleți mai în grabă, și au mai multă putere de luptă“.

Când spuse cuvintele acestea în casină se făcù o tăcere adâncă. Vreo trei-patru îi dădură dreptate în gândul lor. Aceștia se gândiau, fiecare la el. Și își ziceau: aș fi bun eu. Situația o pricepù mai în grabă avocatul Chirca. El se ridică numai decât și-i zise:

„Iubite coleg, eu apreciez cuvintele tale dar nu le pot aproba. În cercul acesta nime nu poate reuși afară de tine. Pe tine te cunoaște toată lumea din jur. Ai, până la periferii, cea mai întinsă clientelă. Deci pentru izbânda steagului nostru, trebuie să primești.“

— Așa-i. Domnul Grecu trebuie să primească răspunseră cei mai mulți. Însă ceice se gândiau la persoana lor își ziseră: Pentru ce ar putea reuși numai bătrânul? Noi ce suntem? Și, aceștia, nu aplaudară cuvintele lui Chirca. Dar Grecu rămase neînduplecat.

Aceasta se întâmplă în zilele celea dintâi a luni Martie. De-atunci avocatul Vasile Grecu nu se mai arată prin casină. Oamenii îl întrebau pe avocatul Chirca: „Va rămâne neînduplecat?“ Acesta la început răspundeă: „O să-l convingem. El totdeauna se gândește mult înainte de-a luă vreo hotărîre“. Dar, mai târziu la întrebările lor, ridică din umeri.

Agitațiile, consfătuirile se țineau însă lanț. Vasile Roșu, Muntean și alți tineri îl întrebau pe Ion Florea:

„Ce mai zice domnul Grecu? Tu umbli în familia lor. Nu se hotărăște odată să primească?“

Ion Florea de când se începuseră agitațiile

pentru alegeri eră foarte vesel. Ii plăceau toate hotărîrile pentru luptă, se însufleția pentru reușita pe care o luă sigură. Dar, pe lângă aceasta, în casa familiei Grecu părea că se face lumină.

Indată ce se începuseră pregătirile pentru alegeri, doamna Olimpia se însenină. Ochii ei deveniră iarăși nespūs de limpezi, vocea ei catifelată și de pe fața ei dispărù paliditatea aceea străvezie.

„Azi am avut sărbătoare familiară“, îi spuneă, aproape în fiecare zi Mărioara. „Mama a fost foarte drăguță“.

Nici nu trebuia să-i spună ea, Ion Florea văzù cu bucurie schimbarea aceea la doamna Olimpia. Nu-i mai ziceă: „Ei tinere“ și nu-l mai lăsă singur când el vorbiă de Mărioara. Ii spuneă cu vocea ei plină de duioșie: „Domnule Florea, domnule candidat“. Ion Florea băgă de seamă că 'n vocea aceasta eră mai multă simțire decât mai înainte.

Și se bucură din suflet. Iși ziceă: „inima ei s'a muiat în urmă. Nu ne va pune piedeci căsătoriei“. Și, simțindu-și sufletul plin de recunoștință, cercă să-i fie tot mai plăcut, îi răspundeă cu multă căldură, dar cu stimă. Începù să fie mai mult cu ea. Și uneori apropierea ei îl tulbură adânc fără să știe pentru ce. Din vremea aceasta îi rămase în minte umerii ei frumoși și linia dulce a spatelui. O văzuse, o singură dată, într'o toaletă decoltată.

Mai fericit și mai uimit eră avocatul Vasile Grecu. El nici cum nu-și putea explica această schimbare la doamna Olimpia. Retragera lui dela casină nu-l costă nimic. Acasă la el eră acum nespūs de bine. Un fel de deliciu umpluse camerele, mobilele, aerul. Și raiul acesta ținea neînterupt. Doamna Olimpia eră mereu veselă. Și răsul ei frumos se auzia în toată ziua.

Chiar cu Mărioara vorbiă cu dragoste doamna Olimpia. Fata se miră și ea, și odată, învinsă de recunoștință, de dragoste se aruncă în brațele mamei sale, vrând s'o strângă cu putere la piept. Dar ea simți cum trupul doamnei Olimpia trăsări înfiorat la atingerea sa, și cum mamă-sa o depărtă ușor cu mâna.

Doamna Olimpia îl însoția, în fiecare zi, pe domnul Grecu, la plimbare. Și ciripea necurmat. De societate, de primăvară, de toalete, de cancelaria lor, chiar. Dar totdeauna se opriă mai mult la alegerile pentru cameră. Încă în sara cea dintâi aduse vorba despre aceasta.

„Cum v'ați hotărît?“ îl întrebă cu blândețe Olimpia.

„Ne punem cu siguranță candidatul nostru“, răspundeă Grecu.

„Și tu vei fi acela, nu?”

— Mi-au propus și mie. Însă eu am refuzat. Eu nu pot primi.

— Și pentru ce nu poți? îl întrebă aplecându-se puțin spre el doamna Olimpia.

„Eu sunt prea ocupat. Cancelaria mă ține mereu legat de orașul acesta.

— E adevărat, răspuse Olimpia, că tu muncești foarte mult. Însă eu cred că nu trebuie să te retragi dela împlinirea unei datorințe de ordin mai superior. Tu ești destul de bogat. Zestrea Mărioarei e învidiată de toate fetele. Eu așa crede că tu ai putea chiar să-ți închizi cancelaria și să te dedici unor ocupații de ordin mai superior. În urmă tu ai muncit de-ajuns, ai avea dreptul și la puțină odihnă.”

Ea-i ținu lecția aceasta cu multă sinceritate, cu durere chiar. Advocatul o ascultă cu plăcere. Cuvintele ei îi cădeau în suflet ca stropi de mângâiere.

„Și crezi tu, că reușind, în luptele parlamentare m'ar aștepta liniște și pace?”

— Oricum, e altă ocupație. Nu ucide nervii ca nenumăratele mizerii ce le ai cu clienții.

— Va fi o ocupație cu mult mai grea, dragă Olimpio. Tu știi bine că eu dacă îmi iau o sarcină pe umeri, nu-s omul acela care s'o mai arunc vreodată.

— Tu judeci totdeauna corect, Vasile”, răspuse doamna Olimpia cu prietinie. „Dar să nu-ți uiți: lumea așteaptă dela tine chiar o jertfă.”

Din seara aceea, oricât de mult se vedeă împotrivirea domnului Grecu, Olimpia-i amintea necontenit de alegeri, și despre jertfa pe care o așteaptă publicul dela el. Ea rămânea mereu drăguță, zâmbitoare, îl știa să-l scuze, să-l înțeleagă pe Grecu, dar necontenit se învârtea în jurul candidării lui.

În unele seri de nereușită doamna Olimpia simția întâi, dupăce rămânea singură, o desnadejde amară, dar voința ei numai decît se revoltă și 'n ziua următoare tăbără din nou asupra domnului Grecu. Ea știa că în chestii cari îl privesc pe el personal, și familia nu o ating, puterea de voință a domnului Grecu era înfricoșată.

Și, în convorbirile cu bărbatul, de multeori aruncă Mărioarei priviri speriate ca și când ar cere ajutor. Domnul Grecu era fericit. În casa lui era mereu sărbătoare, căci doamna Olimpia nu-și pierdă nimic din veselia, din seninătatea celor dintâi zile. Însă voința lui era neînduplecată.

Noaptea, în pat, Olimpia simția cum îi arde trupul și-i vâjăe capul. Trebuie să se dea bătută? Chinurile ei creșteau din noapte în noapte, când în cea din urmă, îi fulgeră prin minte un gând mântuitor: Mărioara. Da,

interesele Mărioarei! Cari interese? O să le află cu siguranță, își zise doamna Olimpia, și într'adevăr le și află numaidecât. Bucuria ei eră așa de mare, încât noaptea întreagă nu putu dormi, ci visurile, închipuirile celea mai dulci o înfiorau necontenit.

„Dragă Vasile, îi spuse în ziua următoare, așa vrea să-ți fac o mărturisire. Maia noastră are mult talent muzical, și totdeauna mi-a părut rău că nu-i putem da o instruire mai aleasă. Dacă tu ai fi deputat, fata noastră te-ar putea însoți în capitală. N'ai fi nici tu singur. Un an ar fi de-ajuns. Într'un an cred că s'ar perfecționa la conservator. Pe urmă am putea-o mărita. Trebuie să ne gândim, dragă Vasile, că în curând nu vom mai putea face nimic pentru fata noastră.”

Fiindcă eră cea din urmă încercare să-i frângă voința lui de fier, vocea doamnei Olimpia tremură. Oricât i se păruse de sigur peste noapte, acest mijloc, acum se temeă.

Cum se plimbau, domnul Vasile Grecu se opri la sfârșitul cuvintelor ei. Ochii lui în clipa aceasta erau adânci și plini de durere. Pe-o clipă o privi, apoi porni mai departe și multă vreme nu răspuse.

„Mărioara are într'adevăr talent pentru muzică” începă el într'un târziu. „Și poate nu e rău planul ce-i faci. E încă tânără și ar putea să învețe. Și muzica e frumoasă”. Apoi, aceiași ochi adânci îi mai ridică odată asupra doamnei Olimpia. Fă iarăși numai o clipă. Dar privirea aceea spuneă limpede că domnului Grecu îi pare foarte rău simțindu-și voința învinsă. Și în privirea aceea mai eră un fel de reproș pentru Olimpia. Părea că-i zice: „Cum ți-a venit în minte?”

Apoi avocatul Vasile Grecu știa că intrând în slujba asta nouă, va fi cu trup, cu suflet pentru ea. Știa că va rămânea mereu departe de casă: în capitală, pe sate, la adunări populare. Știa că Mărioara nu-l va însoți, și, poate gândul acesta încă îl făcu să nu primească a fi candidat. El de mult, nu se putea despărți de Mărioara, care-i eră tot mai dragă. Și acum iată e posibil, ba e chiar de dorit ca Mărioara să-l însoțească în capitală, la conservator. El credeă că-i va face fetei o bucurie foarte mare.

„O să vedem”, mai zise el Olimpiei.

Aceasta nu răspuse, ci îi strânse ușor mâna. Fericirea îi inundase sufletul ca o apă de argint, luminându-i întreagă ființa.

Încă în ziua următoare Vasile Grecu îl pofti la el pe avocatul Chirca.

Acesta veni cu numărul cel mai proaspăt din gazetă.

„Frate Vasile, îi spuse, ai face foarte rău să te retragi. Iată ești pus și în lista oficială. Să băgăm de seamă, retragerea ta

ar însemnă să pierdem cercul. Și să-ți spun prietinește pentruce. Pe lângă toată sila ce ni se face de organele administrației, ar cădea asupra noastră un adevărat blăstăm. Ar începe numaidecât desbinările. Trei colegi de-ai noștri, cei mai ambițioși, încep să-și și arate ghiarele. Fiecare ar dori să fie candidat. Nu ți-i spun, știu că nu ești curios de nume. Acum îți poți închipui la ce cădere ar trebui să ne așteptăm dacă s'ar începe lupta cu astfel de ambiții”.

Chirca îi vorbi ca unui prietin pe care îl stimă. Tot cuvântul lui eră sinceritate.

„Te-am chemat să-ți spun că m'ați bătut. Primesc candidarea”, începù obosit Vasile Grecu. „Și fiindcă abiă mai sunt câteva săptămâni trebuie nesmintit să convocăm încă pe Dumineca viitoare, pe toți fruntașii comunelor din cerc la o consfătuire intimă. Eu am și lăsat personalului din cancelaria mea să adune adrese, să trimită o circulară scurtă.

— Foarte bine, amicul meu”, zise cu bucurie Chirca și-l bătù pe umăr. „Am să-l trimit îndată și pe candidatul meu, cu adresele ce le am, și să le ajute. Pe urmă tot azi înștiințăm și publicul de-aici”. Își luă pălăria, îi strânse cu căldură mâna, și zise: „Am să trimit numaidecât pe candidatul meu să le ajute.

— Pe domnul Florea?” întrebă Vasile Grecu.

„Da, eu n'am alt candidat. Cum îți place de el?

— Mie-mi place. Se vede un băiat de treabă”, răspunse Grecu.

„Un tânăr admirabil. Prin cancelaria mea încă n'a trecut un astfel de om. E o putere de muncă uimitoare. Apoi, pot lipsi cu anii, el îmi conduce cancelaria mai bine decât mine. Să-mi dai voe să-ți spun”, adause aplecându-se ușor spre Grecu, „domnișoara Mărioara a făcut o bună alegere.

— Cum?” întrebă Grecu, părând că nu pricepe.

„Lumea spune că tânărul meu e bine văzut în casa voastră, și că domnișoara nu l-ar află respingător”.

Advocatul Grecu zâmbi. La viitorul fetei se gândia totdeauna c'o nespūsă delicatetă în simțire.

„Da, vine pe la noi. Mai ales în iarnă i-a procurat mari distracții Mărioarei. Dar până la căsătorie...

— Mai este, mai este”, zise Chirca râzând. „Dar dac'a fi să fie...”

— Atunci va fi”, răspunse Grecu zâmbind, și petrecându-l pe Chirca până la scări.

Vasile Grecu, fără să spună cuiva, ținea foarte mult la Ion Florea. Și pentrucă eră deștept, harnic, cu purtări bune, dar mai ales pentrucă-i putea face vreo plăcere Mărioarei lui. El se și gândi la căsătoria de care-i

spusese acum Chirca. Și o află potrivită. Mai ales când vedeă fața înflorită a Mărioarei și ochii ei albaștri plini de fericire, când ea se întorcea dela patinat, află căsătoria aceasta foarte potrivită.

*

Sala cea mare dela casină fù aproape prea mică pentru consfătuirea din Dumineca următoare.

Băteau vânturi călduțe, cu miros de ploaie, în acest sfârșit a lui Martie. Zăpada se muia, se înnegrise, sbându-se apoi în pământ. Numai prin vreo husdoapă, pe vreo muche dosită de deal, mai albeau petece mai mici. Pădurile negre vâjeiau înfiorate de apropierea primăverii. Drumurile erau desfundate. Roațele căruțelor se cufundau adânc. Între spițe tina se întăria mereu. Căii împroșcau de sub copite stropi murdari. Și totuși, din mari depărtări venise lume multă la întrunirea aceea.

Intrau mereu în sală preoți, învățători și alți fruntași ai satelor și din cât se putea, cei mai mulți se retrăgeau mai în urmă, părând că se feresc de publicul din oraș. Nu o făceau aceasta din neîncredere, ci mai mult din sfială, și pentrucă se simțiau mai bine între ai lor. Astfel îndată ce deschideau ușa, priviau prin sală, și mulți făceau „Aha!” și, bucuroși, mai siguri par'că, se strecurau încet între participanții dela sate. Acolo se amestecau, își strângeau cu plăcere mâinile. Se auzia mereu:

„Și tu ai venit?”

— Și.

— Las' că-i bine!

— Ce gândești?”

— Va fi cam greu. Pe la noi de-o săptămână s'a pus notarul pe lucru. Mi se pare umblă și bani.

— Dar la noi! A venit chiar candidatul. Umblă pe la oameni. Dintr'alte părți se auziau alte frânturi de vorbe.

— Adunare?”

— Da, au ținut adunare de popor!

— Și cum le-a vorbit? Românește?”

— Țină mare?”

— Iad, frate! Să rămânem în drum!

— Fie, că primăvara se arată bine”.

Se auziau iarăși cuvinte de mirare.

„N'a venit?”

— Nu! spunea că are o înmormântare pe azi.

— Mi se pare că iar își face coada colac”.

Numele lui Vasile Grecu eră amintit în toate părțile.

„El va fi?”

— Se 'ntelege. Cine altul?”

— N'ar fi rău să reușască”.

Scaunele din nainte se umplură peste tot cu public din oraș. Vreun protopop, vreun

preot cu legături mai mari, se zărea printre ei, răspunzând necurmat la ploaia de întrebări ce se descărcă asupra lor.

Printre publicul dela țară bărbile erau foarte dese. Și erau bărbi albe, surii, abia înfiripate, cari se agitau mereu. Eră o continuă învălire. Fiecare își vedeă cunoscuți cu cari nu s'a întâlnit de mult. Fiecare voiă să știe până unde au ajuns frământările de alegere într'alte sate.

Printre ei abia portul alb al cutărui țaran frunțaș. Erău și frunțași de pe la sate cari intrau cu mare sfială în sala aceasta. Părea că au aerul să se ascundă bine în paltoane, să nu-i vadă nime. Aceștia treceau furișându-se, se retrăgeau într'un colț și rămăneau acolo nemișcați. Dar cei mai mulți erau veseli.

Oricât s'au curățit de tină înainte de intrare, parchetul începū să se înegrească.

Deodată sala începū să vuiască de aplause, de „să trăiască”. Ochii tuturor erau îndreptați spre Vasile Grecu, care intră însoțit de avocatul Chirca. Capetele se înălțau, cei de dinapoi se ridicau în vârful picioarelor, apoi unii cercau să se strecoare mai înainte.

Advocatul Chirca urcă tribuna. Mulți din cei de față nu-l cunoșteau. Dumnealui nu avea mare clientelă. O frământare se văzū între oameni. Inșă, îndată ce începū să vorbească, în sală se făcū o liniște desăvârșită. Omulețul acela vorbiă foarte frumos, și cu multă căldură.

„Suntem înaintea celui mai însemnat act din viața popoarelor din țerile constituționale. Alegerea deputaților, cari vor avea să aducă legile țerii, nu poate să ne lase răci nici pe noi Românii. Poporul nostru, fraților, are drepturi vechi și sfinte de câștigat în țara aceasta. Nu le vom câștigă dacă vom stă mereu pe la vetrele noastre, în sate și orașe, și ne vom vedeă numai de nevoile noastre de-acasă. Trebuie să intre și în conștiința noastră convingerea, că avem unul fieștecăre și datorințe de ordin superior, avem datorințe de împlinit cătră neamul care alți apărători nu are decât pe noi înșine. Fiind chemarea unui deputat în rândul cel dintâi ca să se intereseze chiar de acestea drepturi superioare, noi ne-am hotărît, ca și la alegerile trecute, să ne punem și să sprijinim pe candidații noștri în toate cercurile de alegere, în cari majoritatea noastră s'a putut constată. Și astfel noi, în înțelegere cu cei mai mari, am pus pentru cercul de care vă țineți și dumneavoastră candidatura domnului avocat, frunțaș al nostru, Dr. Vasile Grecu”.

Sala vū furtunos la numele acesta. Il aclamară îndelungat.

„Eu cred, domnilor, că o persoană mai potrivită nu se puteă află. (Așa-i, așa-i. „Să trăiască”, vūl din nou în sală). Cei mai mulți

dintre d-voastră îl cunoașteți, și dumnealui n'are lipsă de laudele mele. („Să trăiască” răsună iarăși din sute de piepturi). De aceea eu țin să-l rog pe dumnealui, în numele dumneavoastră a tuturor să primească candidatura. („Să trăiască” se auzi îndelungat prin sală)”. Domnul Chirca se coborî dela tribună, și între nesfârșite ovații îi luă locul Vasile Grecu. El abia spuse câteva cuvinte.

„Vă mulțumesc, domnilor, pentru încrederea și cinstea ce-mi arătați”, zise el. Eră foarte palid, dar masca de bunățate-i eră pe față. „Publicul din orașul acesta, continuă el, știe foarte bine că eu nu m'am îmbulzit să iau pe umerii mei această sarcină. Inșă, după ce m'am hotărît odată, v'asigur pe dumneavoastră că nu mă voi da în lături, din cauza nici unei greutăți. Dacă voi reuși, interesele dumneavoastră vor fi și ale mele. Inșă pentru aceasta e de lipsă să se stabilească numai decăt programul de luptă, și stabilindu-se să fie împlinit până la litera din urmă. Toți trebuie să ne împlinim datorința. Vă mulțumesc încă odată”.

El părăsi tribuna în uralele nesfârșite ale publicului.

Urmară apoi două ceasuri grele și frământate. Presidentul propuse alegerea unei comisii, dintre participanți, care să stabilească programul. Și dintr'o parte și dintr'alta a sălii, se strecurau cei a căror nume fură cetite. Ședința se suspendă aproape pe un ceas, până când comisia își sfârși lucrările. Intre aceștia fū și Ion Florea, care făcū celea mai multe propuneri cari se primiseră.

În sală nu se mai puteă țineă nici o liniște. Discuțiile începură, se aprinseră în toate colțurile. Publicul abia acum începeă să se agiteze în fața alegerilor pentru cari trebuiau să iee măsurile de lipsă. Unii eșiau să fumeze câte-o țigaretă. Și afară, în anticameră, în fumul de tutun, conversațiile erau tot așa de aprinse ca și în sală. Unii vorbeau cu mare însuflețire: erau siguri de învingere! Nu voiau să știe de nici o piedecă. Alții arătau fețe mai îngrijorate, clătinau din cap, și la argumentele celor însuflețiti, rămăneau în liniște, convinși par'că.

La redeschiderea ședinței, după frumoase cuvinte de îmbărbătare, Ion Florea, ales de raportor, cetiă programul stabilit de comisie. Se opriă la fiecare punct, îl explică, da îndrumări cum are să se execute fiecare. Publicul ascultă cu băgare de seamă. Din când în când se auziă: „Hm! Asta-i bună!” Pentru organizarea alegătorilor și purtarea luptei electorale se stabiliră multe puncte. Indrumările se dădeau până 'n celea mai neînsemnate chestii. Ion Florea ceti mult, explicând mereu. „Acest program, dacă se pri-

mește se va tipări și se va expediă cu poșta tuturor frunțașilor din cerc pe cari punctul al doilea i-a numit pe nume. Se primește?

— Se primește. Trăiască" răsună în sală.

Ion Florea se coborî dela tribună, și numai decât apărî aci un domn, de vârstă mijlocie, cu barba 'n furculițe, cu ochelari pe nas.

„Domnilor“, începî el pe-o voce foarte înaltă și pișcătoare, slobozându-și brațele în aer, cari apoi până a ținut vorbirea, nu s'au mai apropiat de stăpânul lor, „domnilor, zise el, si vis pacem para bellum! Acest cuvânt al strămoșilor trebuie să vi-l amintesc în momentele acestea solemne, când, sfârșindu-se lucrările noastre memorabile, dumneavoastră vă întoarceți pe la căminur le scumpe, în sânul familiilor duioase, în satele noastre din văi și munți, unde e leagănul dulce al neamului nostru. Și mă simt obligat să vă accentuez acest cuvânt cu atât mai vârtos că luptă mare trebuie să ducem.

„Preoți cu crucea 'n frunte căci oastea e creștină“. Da, domnilor e rândul d-voastră acum să vă puneți pe lucru. Noi ne-am făcut totdeauna datoria pentru scumpa mamă națiune, ne-am făcut-o și acum întrunindu-vă pe dumneavoastră și stabilind acest program

de luptă, care e armă neînvinsă dacă-l vom observă. Dela acest program, domnilor, să nu vă abateți, să nu suferiți în mijlocul vostru oameni mici de suflet dar mari de patimi, pe cei slabi să-i izolați, iar cei buni să mergeți înainte. Tot înainte!“ El strigă aceste cuvinte cu vocea lui pișcătoare, în vreme ce brațul drept eră întins ca o sabie gata de atac.

Publicul din sală îl privi nedumerit. Nu știă ce voiă să spună omul acesta. Și, știind că ședința s'a terminat, cei din depărtări începură să se strecoare afară. El vorbi înainte. Dar acum ceice părăseau sala eră în număr tot mai mare. Eșind ei mai auziau fraze din discursul acelu domn.

„Si vis pacem“ în cazul nostru înseamnă dacă voești învingerea. Dar cine n'ar dori-o? Care inimă românească n'ar tresări de-o bucurie nemărgenită...

„Para bellum“ înseamnă cu toții fiii națiunei române să stee ca niște străjeri neclintii la posturile lor, trimițând...

Eșiră de mult și Vasile Grecu și avocatul Chirca. Ion Florea ascultă cu interes, zâmbind, surprins de apariția acestui om.

Apoi se strecură și el pe ușe.

(Va urmă.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scrisoare.

Mamei mele.

Îmi scrii c'aștepti clipirea unei stele
Ca să culegi din cântecele mele
Iubirea mea atât de 'mprăștiată...
Și ce-ți va spune? C'ai avut o fată
Ce-a fost ca 'n pildă fiul cel pierdut?...
N'am fost așa, voi nu m'ați cunoscut!...
Mă văd copil — eră o toamnă, știi
Ne-am dus cu tata 'n satul lui, la vii.
Nu mai văzusem strugurii crescând,
Îmbrățișeam tulpinele pe rând
Și sărutam răsând strugurii moi
Ce răsăreau ca aurul din foi.
De câte nu ați povestit așa!
Mi-aduc aminte — pare c'ași visă.
Nu plânge mamă, ne vom întâlni
Cu tata și cu ceilalți copii

Într'o grădină ca un paradis,
Așa să credem căci așa e scris!
Dar până când s'ajungem, de pe drum,
Ce-a mai rămas din noi? Pământ și scrum.
Mă prinde uneori dorul de casă:
Mă văd între copiii mei la masă.
Alături cel mai mic, un făt frumos,
Îmi tinde dornic brațele de jos,
Se trage cătră mine 'n cetinel,
Mi-e cel mai drag căci seamănă cu el.
Din acest vis mă smulg așa de greu
Simt c'am pierdut ce 'n lume-a fost al meu.
Când vei ceti rândurile ce-am scris
Binecuvântă 'ntârziatul vis
Ce nu se poate risipi de tot
Căci visul, mamă, visul ți-e nepot.

María Cunțan.

Cronici.

Politică.

Pacea dela Făgăraș.

Judecând după aparențe în comitatul Făgărașului stăm bine politicește: ambele cercuri electorale (Făgăraș și Arpaș) sunt reprezentate în parlament prin deputați români, aleși pe baza programului partidului național. Sub acest raport aici stăm mai bine decât în oricare alt comitat din țara întreagă.

Și totuși la Făgăraș stăm destul de rău. Atât de rău încât însuș comitetul național, care se ocupă atât de puțin de chestiunile noastre interne, s'a văzut necesitat să interviev pentru restabilirea vieții normale a acestui comitat mai românesc decât oricare altul.

Cari sunt anume relele ce nu mai puteau fi tolerate? Ele, am putea afirma, vin din două părți: din partea guvernului care are aci o politică foarte agresivă și periculoasă intereselor populațiunii și din partea prostiei, răutății și lașității noastre. Ce vrea la adecă guvernul și cum lucrează el? El vrea să maghiarizeze comitatul Făgărașului sau cel puțin să-l paralizeze și să-l demoralizeze. În acest scop uzează de mijloacele cele mai variate și cele mai condamnabile. O șleahță de funcționari cari n'au ce pierde, face aci cele mai îndrăznețe încercări pe socoteala noastră și, prin puterea pe care o are pe baza legii de care abuzează, terorizează și corupe cum îi dă prin cap. De câțiva ani acest sistem a izbutit să producă și roade, grație neînțelegerilor dintre oamenii noștri cari, direct sau indirect, l-au menajat. Pentru a învedera numai o parte a acțiunii guvernului și a paralelei noastre lașități, e destul să privim chestia școlară în acest comitat dela 1907 încoace. Guvernul a trimis aci de inspector școlar pe d-l Szabó Elemér, un om fără nici un scrupul. Ani de zile acest individ și-a bătut joc de școalele noastre, de învățătorii noștri, de biserica noastră. Dar acest om nu putea să ne facă tot răul pe care ni-l doria, decât intrând în târguieli și cu reprezentanții intereselor noastre școlare. Pe lângă aceștia a inzistat să se invoiască a închide anumite școli și a primi în locul lor școli de stat sau comunale. S'au găsit oameni suspuși cari au stat serios de vorbă cu acest om pe astfel de teme — făcându-i concesii. — În acest moment se înțelege că învățătorii noștri și-au pierdut razimul de care aveau nevoie și au ajuns la discreția inspectorului, care cu o mână maghiariză învățământul în școli într'o măsură cu mult mai mare de cum o cerea legea lui Apponyi, — pe de alta le puneă scălușul în gură învățătorilor. Așa de repede a mers decadența, încât la un anumit dat învățătorii și preoții noștri l-au ales pe Szabó și membru în congregație! Szabó și-a ajuns astfel de grabă scopul său: pe cei mai mulți învățători l-a redus la tăcere, pe unii și i-a câștigat adicți fervenți, iar pe pușinii cari mai cutezau să-și facă datoria după conștiință,

i-a tras în cercetare disciplinară, pe motiv că nu propun cu succes limba maghiară sau că au agitat, la alegerile parlamentare, contra ideii de stat maghiar.

Câtă vreme se petreceau acestea cutare advocat român jucă calabrias cu „șusterul" Szabó, iar cutare protopop îl ospătă și-l plimbă cu trăsura ca pe un pașă, în toate părțile, dându-i cinstea cea mai mare. Și tot în acelaș timp urma aproape zilnic excepționarea cutărei școale, detragerea ajutorului pe care cutare comună politică îl dădea de decenii întregi școalei, introducerea manualelor ungurești în școalele noastre, participarea învățătorilor noștri la conferențele învățătorilor de stat etc. etc. — Inspectorul eră tare și mare — eră atotputernic, temut de toată lumea românească din comitat.

Dar iată că la un anumit moment acest inspector, te miri în urma căror împrejurări, e transferat într'un comitat din nordul țerii. Se părea că era scandaloașă alui Szabó va încetă. Și în adevăr, guvernul a trimis la Făgăraș în postul pe inspector pe un om destul de cum se cade, un francmason potolit, căruia i-a fost rușine să calce pe urmele înaintașului său. Dar acest om n'a putut să rămâie mult în slujba în care i se cerea să facă altceva decât ce-i dictă conștiința lui de pedagog și de om de omenie. Aceia din fruntea comitatului, cari au luat față de guvern angajamentul de a distruge vieța românească din acest comitat, găsesc că inspectorul Dr. Radványi nu le poate face servicii mari în ce privește opera lor vandalică, — și se pare că însuș inspectorul a simțit enormitatea situației — așa că după nici un an și jumătate acest om e înlocuit cu un altul, care vine tocmai din comitatul Zolyom și vine, probabil, pentru a face politica de maghiarizare a prefectului Széll, pe care o făcuse din răspuseri Szabó.

Acțiunea reprezentanților guvernului în această direcție a fost, trebuie să o recunoaștem, energică și sistematică, — de aceea a și produs roade. Dar dacă ea ar fi întâlnit, în locul desorientării generale și a lașității multor conducători, un zid puternic format de piepturile și de convingerile tuturor alor noștri, ea n'ar fi avut nici un efect și ar fi trebuit să cadă. Guvernul a fost agresiv — noi am fost lași. Paralel cu acțiunea aceluia la noi se manifestau gudurările și tradările unora, — încercările naționale intransigente precum și indolența condamnabilă a altora. Clubul comitatens fără autoritate și fără energie, în veșnice conflicte cu sine însuș, luat în zeflema de străini și de mulți de ai noștri, — de sus, din partea comitetului național nici un interes real, tot stări cari ajutau indirect într'o măsură mare opera de subminare a noastră.

Cei doi deputați naționaliști în loc să caute a veni cât mai des în contact cu alegătorii lor, pentru a-i ajuta și a-i întări în convingeri — îi lasă pradă paserilor răpitoare, ba la anumite ocazii vin chiar în conflict acut cu o mare parte a lor. Așa că încrederea reală în deputați scade și ea în mod esențial.

Pe teren politic deci din partea guvernului acțiune energică și implacabilă, din partea noastră nimic și uneori mai mult decât atâta — în sens negativ.

Pe teren cultural nici o mișcare. „Asociațiunea“ nu desvoltă nici o activitate în foarte marele despărțământ al Făgărașului, al cărui director e însuș fostul președinte al clubului comitatens (despărțământul Branului aparține prin toate legăturile lui culturale mai mult Brașovului). Manifestațiunile culturale, cu tot „Progresul“ din Făgăraș, se ivesc abia sporadic cu o foarte mare șială și fără să poată lăsa vreo urmă în suflete. Până mai deunăzi nu eră nici o librărie românească în întreg comitatul locuit de peste 90 la sută Români. Jupânul Thierfeld, librarul care scoate și o gazetă ungurească în care vorbește uneori și despre „Valahi“, — în schimb suplinește el acest gol. D-sa aduce tot felul de cărți pe cari i le cumpără Românii noștri, cari se bucură nespun când jupânul le dă pe deasupra și câte un creion cohinoor imitat și câte un calendar unguresc. Evreul Thierfeld merge până acolo cu interesul față de cultura noastră încât tipărește și cărți școlare românești, ba chiar și cărți de rugăciuni creștinești. Ba în comitetul de redacție al revistei școlare „Fogarasmegyei népoktatás“ primește și pe d-l Octavian Popa, învățător confesional din Vad și președintele „Reuniunii gr. cat. a învățătorilor din comitatul Făgărașului.“ În schimbul tuturor avem din Făgăraș doar o gazetă săptămânală „Oltea-nul“, slab redactată, fără un program politic și fără rădăcini în viața complicată a comitatului — și o librărie românească nouă, căreia îi dorim toate cele bune.

Pe teren social, — ah Doamne ce dezolat trebuie să rămâie cine cetește articolele ce se publicau cu o rară profesiune în gazetele noastre acum vr'o doi ani despre viața socială din Făgăraș! Ce rol social trist a avut și „Reuniunea femeilor“ din Făgăraș și ce influință puternică asupra întregii vieți românești din comitat.

Pe teren bisericesc lucruri foarte mestecate. „Rostul protopopului unit și vicariu al Făgărașului nu se simte de loc“, zicea domnul N. Iorga la 1905 în „Neamul românesc în Ardeal“, spunând un adevăr care și azi e tot așa de valabil. Despre unii reprezentanți ai bisericii ortodoxe în acest comitat s'ar putea spune de asemeni lucruri triste. Despre mulți preoți cari țin poporul în credințele păgâne prin pascălia care le aduce bani, deasemenea, — deși trebuie să recunoaștem că o mare parte a preoțimei ambelor confesiuni au dat dovezi frumoase pe timpul alegerilor dietale. Dar lipsa de conducere unitară i-a făcut să sufere persecuțiuni, pe cari între împrejurările de astăzi cine știe dacă s'ar mai hotărî să le mai indure și a douaoară.

N'ar fi nici o mirare ca preoțimea care, în parte, se adapă numai din înțelepciunea moderată a „Telegrafului Român“, dela o vreme să urmeze politica acestui organ nici naționalist nici nenaționalist — și aceasta în paguba politice adevărate.

Pe teren economic nici o organizare. O mulțime

de Jidani, — o urmare firească a stărilor din comitat — pescuesc în tulbure și exploatează situația. Un mărișor număr de bănci mici fac câștiguri „frumoase“, pe socoteala țărâniei care emigrează de o vreme încoace cu grămada, în afară de România și America, — în Germania. Aceste bănci, cari în multe cazuri sunt conduse de preoți, sunt o plagă pentru viața economică a poporului. Ele îmbogățesc pe câțiva și sărăcesc marea majoritate pe care o duc la sapă de lemn. Pentru chestiuni culturale aceste bănci jertfesc sau puțin sau nimic (în afară de „Furnica“ din Făgăraș, care face, până la un loc, excepție). Însoțiri Raiffeiseniene sunt, în schimb, foarte puține, se găsec însă filiale de ale societăților ungurești ca „Hangya“ ș. a., ținute de Români, pentru Români! Dacă în comitatul Făgărașului nu se vor introduce cooperativele sătești, țărâniea noastră de acolo va cădea jertfă sistemului economic de astăzi, care îngrășă pe cei bogăți și-i despoaie pe cei lipsiți.

Clasa de mijloc în comitat avem puțină. În Făgăraș s'au făcut în timpul din urmă unele încercări de a organiza meseriașii români, și se pare că începutul făcut va aduce și roade.

*

Acum s'a făcut „pace“ la Făgăraș, grație intervenirii comitetului național. Pe hârtie ea e frumoasă, deși mărturisim că ne așteptam ca să ia în program mai multe puncte. S'a hotărît anume:

„1. Observarea celei mai stricte solidarități și sprijinirea reciprocă, frățească, în toate manifestațiunile de interes obșteșc, de ordin politic cultural, social și economic.

2. Continuarea luptei fără preget intru apărarea și susținerea pe toate căile legale a tuturor școalelor confesionale din comitat. Drept aceea toți aceia, cari vor ținți la desființarea școalelor acestora, și prin aceasta la împedecarea poporului nostru în progresul cultural, se vor combate pe toate căile legale și mai ales în municipiu și pe teren social. Tot așa se va urmă și față de aceia cari prin denunțări la guvern au mijlocit retragerea congruei preoților români.

3. Deputații cercurilor Făgăraș și Arpaș aleși pe baza programului partidului național român, candidați de comitetul național cu consentimentul alegătorilor, aleși de aceștia cu mare insuflețire vor fi sprijiniți și în viitor în toate acțiunile lor politice, pornite din dragoste cătră neam.

4. Având în vedere, că prezidentul clubului comitatens d-l Iacob Macaveiu a renunțat la postul său de prezident din cauză de morb și rugându-se d-l viceprezident Nicolae Borzea să fie din cauza ocupațiunilor sale multi-laterale absolvat de postul său de vicepreședinte al clubului comitatens, s'a hotărît reorganizarea clubului central comitatens alegându-se unanim și cu mare insuflețire de prezident domnul Dr. Ioan Șenchia, de viceprezident d-l Dr. Octavian Vasu, iar de secretar d-l Matei C. Jiga.

Ședința plenară a clubului comitatens în vedere, că comitele suprem continuă atitudinea sa dușmănoasă față de interesele obștești române și față de institu-

țiile române din acest comitat, a hotărât unanim îndeplinirea fără amânare a hotărârii aduse anterior, ca toți membrii români ai comisiunilor esmise de congregațiunea comitatensă să-și prezinte abdicarea."

Ar fi fost în interesul cauzei ca hotărârile să se fi extins și asupra organizării vieții economice, care e baza întregii vieți în luptele moderne. Aceasta cu atât mai mult că țărâtimea pe deoparte e în regres în cele economice — între altele și din cauza alcoolismului, — pe de alta ea și-a pierdut încrederea în conducători. Acestea sunt lucruri foarte mari și esențiale și ele nu se pot îndrepta prin măsuri cari nu ating în mod simțitor interesele cele mai intime ale poporului.

Păcii făcută pe hârtie la Făgăraș îi dorim rezultate reale, care nu se vor putea ajunge însă decât prin munca sistematică a tuturor. O. S.

Însemnări.

O veste bună. Prietinel și distinsul nostru colaborator, d-l Il. Chendi, însănătoșit după o boală mai lungă, în curând își va relua colaborarea la revista noastră. Credem că va bucura pe toți cetitorii noștri această veste. În frământările literare ale zilelor din urmă s'a simțit mult lipsa îndrumărilor d-sale. O desorientare prea puțin înveselitoare s'a înstăpânit în rândurile literatorilor noștri, producția literară a început să poarte din ce în ce mai mult pecetea unei libertăți care seamănă mult a libertinaj. Se simțea lipsa cărmaciului inteligent și îndrăzneț, care așeză la locul lor pe gălăgioși și nepricepuși și asigură totdeauna bunul mers al corăbiilor noastre literare. Credem că vestea învierii d-lui Chendi va întristă mult pe morții literaturii noastre, cari au răsarit sfidători din morminte tocmai pe când condeiful ager și înțepător zăcea dezolat în călimară.

Reintrarea distinsului nostru colaborator în activitate se anunță prin apariția unui volum de articole critice, care va cuprinde însemnările lui literare din anii din urmă. În acest volum, care, nu peste multă vreme va putea fi pe masa tuturor cetitorilor noștri, se va vedea ca într'o oglindă perfectă întreg tabloul literaturii noastre mai nouă.

Îl așteptăm și noi, precum știm că-l așteaptă toți admiratorii și toți... detractorii temutului și iubitului scriitor.

✽

Ervin Franțuz O! Densușianu. Ne-a căzut în mână un număr din tristul „Far” fără de lumină al d-lui Ervin Densușianu. Și l-am cetit. Credem că nu e nevoie să mai vorbim de poeziile lui. Ele vor fi cetite și comentate de viitorul istoric al zilelor noastre — cum ar zice Noua revistă Română a d-lui C. Rădulescu-Motru, care ține să-l mângâie atât de cu folos pe profesorul universitar intrat la poezie. Viitorul istoric literar să se pronunțe asupra lor, căci noi mai avem și altceva de făcut. Iată, de pildă, un articol asupra influenței franceze la Români al d-lui Densușianu, asupra influenței literaturii franceze decedente. E remarcabil și trebuie să reproducem din el următoarele:

„Trebuie să recunoaștem că în manifestările lor poezii noi, sau mai bine o parte din ei, și unii numai până la un timp, au căzut în exagerări care la început amenințau să discrediteze principiile bune cari fuseser luate ca punct de plecare. Aceasta se întâmplă în toate școalele literare; fiecare din ele își are figurile ei îndrăznețe, comice uneori, scriitorii cari nu înțeleg măsura, merg prea departe în dorul de a se deosebi de alții, și ajung astfel la erezii”.

Cine nu cetește aici o mărturisire postumă, un mic colț autobiografic?! Într'adevăr, fiecare școală literară își are „figurile ei comice”. Se 'nțelege, cele din Franța, căci despre cele din România nici vorbă nu poate fi. Ervin de pildă... O, nu!

✽

Învățătorii gr.-cat. din Bihor. „Numai noi, frântura bihoreană (a dascălimii) zăcem și dormim somnul letargic — azi, când toată lumea este alarmată”. Așa scrie un învățător din cea mai bogată dieceză românească dela noi, din dieceza gr.-cat. a Orăștii-mari. De învățătorii de acolo nimeni nu se interesează sub raport cultural. Ei vin și cer acum în public ca consistorul să ia măsurile necesare pentru a-și strânge într'o reuniune unde să se poată cultiva și întări pentru greaua și sfânta lor misiune.

Sperăm că P. S. episcop Radu va ști aprecia importanța unei reuniuni a învățătorilor și va lucra ca ea să se înfăptuiască cât mai curând.

✽

În sudul continentului. Revistele noastre, și cele de peste munți dar și cele de aici, ar trebui să aibă o cronică permanentă sub titlul: „Vorbe mari”. În această cronică ar trebui înregistrate toate vorbele fără căpătâi cari se aruncă în biata noastră presă zilnică, ar trebui purecate toate frazele goale cari răsună în urechea cinstiului nostru public cetitor, fără vreo altă semnificație, decât cea a prostiei umane răsfățate de o indiferență și o lipsă de înțelegere dintre cele mai vinovate. Se înțelege că redactarea unei astfel de cronici ar cere multă osteneală și o mare putere de sacrificiu, căci, în definitiv, trebuie să ai o mare răbdare și o extraordinară voință, când te hotărăști să fii receptorul săptămânal, bunăoară, al tuturor neblezniciilor cari se aruncă la suprafața ziaristică noastre. Se pare a fi aproape cu neputință un astfel de lucru. În orice caz, dacă o astfel de cronică ar fi imposibil de redactat, atunci ar trebui căutat un mare mecenat care să întemeieze un ospiciu pentru toți bolnavii presei noastre, pentru toți aceia cari păcătuiesc împotriva spiritului limbei noastre și împotriva bunului simț. Un fel de institut corecțional, care să stea de pază ca un temut binefăcător: Cum ai scris o frază proastă, cum să te bagi în el pentru trei luni la învățătură...

